

Poesias e patrimòni literari local: aprendissatges e creacions

Presentacion generala de la classa

Escòla: Calandreta d'Orlhac (15)

Efectius e nivèls: classa unenca de 14 escolans (2 TPS, 2 PS, 1 MS, 1 GS, 1 CP, 3 CE1, 3 CE2, 1 CM2)

Tòca del projècte : constituir un recuèlh de poesia a partir dels tèxtes reculhits dins la revista *La Cabreta* per que los calandrons dels cycles 2-3 consultèsson d'un biais autonòm un còrpus de poesias, per ne'n causir una liurament, la copiar, l'aprendre e la presentar en recitacion.

A la seguida de ma memòria de Master 2 *La revista felibrenca cantalesa «Lo Cobreto» del periòde 1895-1900: presentacion d'un objècte patrimonial e de son utilizacion pedagogica dins l'encastre d'una escòla Calandreta* presentat amb l'UPV de Perpignan dins l'encastre de la formacion amb Aprene e l'ISLRF, agèrè l'ocasion d'estudiar de pus près la produccion literària cantalesa de la fin del sègle XIX e de mostrar son interèst per l'ensenhament de la varianta de l'occitan local.

Per de qué?

D'en primier, utilizar de las poesias en classa permeton de trabalhar mantunas competéncias definidas dins las instruccions oficialas de l'Educacion nacionala:

	CP	CE1
Lengatge oral	«Recitar de las comptinas o de corts poèmas (una desena) en prendre de las respiracions e sans far d'errors.»	«Recitar dels tèxtes en pròsa o dels poèmas (una desena), en los interpretar.»
Escritura	«Copiar un tèxt cortet dins una escritura cursiva lisibla, sus de las linhas, non letra a letra mas mòt a mòt (en s'apincar sus las sillabas que lo compauson), en respectar las ligasons entre las letras, los accents, los espacis entre los mòts, los signes de ponctuation, las majusculas.»	«Copiar un tèxt cortet (per mòts entièrs o gropes de mòts) en respectar l'ortografa, la ponctuation, las majusculas e en sonhar la presentacion.» «En particular, copiar amb atencion, en respectar la mesa en pagina, un tèxe en pròsa o poèma après en recitacion; realizar un dessenh per l'illustrar.»

	CE2	CM2
Lengatge oral	«Dire sans error e d'un biais expressiu dels tèxtes en pròsa e dels poèmas (una desena).»	«Dire sans error e d'un biais expressiu dels tèxtes en pròsa e dels poèmas (una desena).»
Escritura	«Copiar sans errors (formacion de las letras, ortografa, ponctucion) un tèxt de cinc a dètz linhas en sonhar la presentacion. En particular, copiar amb atencion en respectar la mesa en pagina, un tèxe en pròsa o poèma après en recitacion.»	«Copiar sans errors un tèxe d'al mens quinze linhas en li donar una presentacion adaptada.»
Redaccion	«Meliorar (corregir e enriquir) un tèxe en fonccion de las remarcas e ajudas del regent.»	«Escriure un tèxe de tipe poetic en obeir a una o maitas consignas precisas.»

En segond aquel projècte respond a un besonh: conéisser la varianta dialectala de l'occitan ont demoram. En efiech, quora dels escolans de cicle 2 per exemple, aprenon de legir, es mièlh d'aver dels tèxtes de legir dins la lenga emplegada a l'escola amb lo vocabulari o las fòrmas conjudadas localas. Plan segur, aquò empacha pas, après, d'anar mai lònch e de legir d'autres tèxtes de la literatura occitana dins lo dialècte mai general o dins d'autres dialèctes...

Aquel caminament s'inscriu dins la causida de las Calandretas d'ensensar la varianta locala de l'occitan parlada dins son parçan. Fa donc mestièr d'aver tèxtes o supòrts orals dins lo parlar local de son canton.

De mai, legir dels tèxtes literaris de qualitat permeton d'enriquir la lenga e l'expression dels calandrons e d'aportar un lexic novèl.

Enfin, una altra dimension interessanta per ma classa èra de trabalhar pus especificament sul genre poetic en general en veire la varietat e la diversitat de las expressions poeticas e d'encoratjar los escolans a s'ensajar d'escriure de las poesias en s'inspirar d'exemples precisas.

Una matièira bruta

Per començar, legiguère pendant l'annada escolara 2012-2013 las revistas felibrencas (Lo Cobreto en escritura felibrenca e La Cabreta en grafia normalizada) e seleccionère un còrpus de tèxtes. Après èstre anat als archius d'Orlhac, amb l'ajuda d'una grilha de lectura, causiguère dels tèxtes en fonccion de critèris especifics per una utilizacion en classa. Puèi faguère de las fotòs dels tèxtes causits. Me calguèt puèi estampar las fotografias per començar de trabalhar sus la seleccion de tèxtes. Faguère als archius lo despolhament de las revistas pel periòde de 1895 a 1900, periòde de produccion de la primièira escola auvernhata felibrenca.

Aquesta annada escolara 2014-2015, amb l'ajuda del CIRDOC, comencè d'agachar las revistas del segond periòde de l'escòla auvernhata (1920-1939). En efiech, lo CIRDOC me prestèt de las revistas en doble d'aqueste periòde. Aviái pas torses los numeròs mas aquò me permetèt d'agachar la produccion felibrenca a d'autres moments que las oras de dubèrturas restrictivas dels archius d'Orlhac. Consultèrè donc als archius los numeròs de las revistas que me mancavon lo dimècres dins la prangèira e pendent las vacanças del mes de decembre.

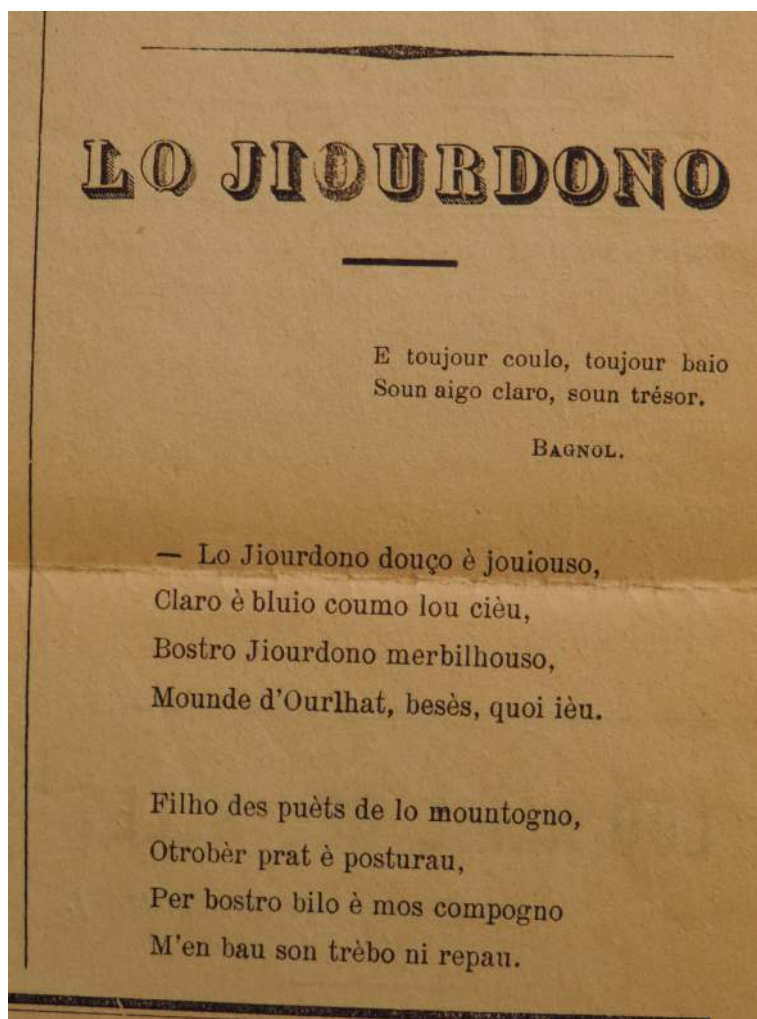

La causida dels tèxtes

Aviái dejà utilizat pel trabalhar sul master, una grilha per m'ajudar a seleccioner dels tèxtes per la classa. Tornèrè prendre la grilha e contunhèrè lo despolhament de la revista. Me concentrèrè aqueste còp pas que sus los tèxtes poetics que rencontrèrè. Los legiguèrè e sovent los prenguèrè pas en entièr mas tornèrè copiar las estròfas que trobave pertinents per la classa.

La tanscripcion

Se pausèt donc la question de l'adaptacion dels tèxtes en grafia classica. En efiech quitament s'es interessant en classa d'abordar la grafia dicha mistralenca, es important de prepausar dels tèxtes plan ortografiats als escolans per que se poguèsson bastir una «cultura» ortografica. Aquesta etapa de la transcripcion del tèxte de la grafia d'origina a la grafia classica (lectura, transcripcion amb la sasida informatica, verificacion ortografica...) Aquel trabalh de preparacion del supòrt prenguèt donc un temps important dins la mesa en òbra del projècte.

Lo contengut de las poesias

Dins la tradicion de l'escritura felibrenca, los autors canteleses escrivon sus lor país e celebron la beutat dels paisatges; la valor dels umans, dels animals e de la vegetacion. Sublimon lo trabalh del paisan o de l'artisan o encara lo biais de viscar del campèstre amb son alimentacion, sa musica e sa dança. La natura es a l'encòp meravelhosa jos la pluma dels felibres mas atanben pòt èstre dangieirosa, rufa o mortala. Dels tèxtes evòcon l'enfància amb l'escòla, la familha, las breçairòlas e l'univèrs magic de las legendas. Rencontram dels personatges coma lo Drac, las fadas, las mascas, las trèvas...L'umor e lo ton «bon enfant» son atanben dels elements plan presents dins la poesia dels felibres.

Los felibres descrivon donc una natura e un país idealisats. Son plan dins l'esprit romantic de la literatura felibrenca.

La mesa en forma e la presentacion

Me pausère donc la question de saber cossí presentar los tèxtes als calandrons.

Quanhès supòrts causir o quanhès biais de far dintrar los calandrons en contactes amb aquela matièira literària....?

D'en primièr, ma causida èra de daissar los calandrons causir los tèxtes de legir e d'aprendre.

Per aquò far, metèrre en plaça un classador amb los tèxtes seleccionats en doas partidas: Una partida pels cicles 2, l'autra pels cicles 3.

Pels **cicles 2**, l-i 45 tèxtes recaptats dins de las pochetas transparentas e recampats dins un òrdre aleatòri dins la partida cicle 2 (veire document [Recuèlh Poesias La Cabreta Causida Cicle 2](#))

Pel **cicle 3**, l-i a 115 tèxtes recaptats dins de las pochetas transparentas e estacadas entre gu-elses per tèmas. (veire document [Recuèlh Poesias La Cabreta Causida Cicle 3](#))

En tot l-i a 14 tèmas :

Auba e calabrun

Aures e flors

La Darreiriá

La prima

L'estieu

L'ivèrn

La montanha

Las ribièiras

La lenga occitana

Los aucèls

La lenga occitana

Recèptas

Los mestièrs d'antan

Musica e dança

Enfàncias

L'enregistrament de las poesias (veire Document [Grilha poesia Cabreta Enregistrament](#))

Dins l'amira de desvolopar l'autonomia dels calandrons e de los ajudar a la recitacion, sosquère a far d'enregsitraments.

Pels cicles 2, legiguère los tèxtes e m'enregistrèrre solet. Puèi apondèrre al fichier tèxte la pista sonòra correspondent.

Pels cicles 3, decidiguèrre d'anar enregistrar d'autras personas. Me disiái que quò seriá plan que los calandrons entendèsson d'autras personas que ieu, d'autras personas que parlariá un occitan natural.

Faguèrre lo torn de mas coneissenças e donc anèrre veire 4 personas (2 òmes e 2 femnas originaris del sud-Oèst Cantal, l'airal del parlar en question.

Lor prepausèrre de causir un tèma o dos e de causir aquí dedins çò que lor agradariá de legir pels calandrons. Aquelas personas seguèron plan contentas del projècte.

Qualquas unas causiguèron dels tèmas alara que d'autras me demandèron l'ensemble de las poesias per poire ne'n far una causida personalisada.

Las anèrre veire e enregistrar. Puèi m'occupèrre d'escotar las bendas sonòres e de preparar los fichiers MP3 per inclure dins lo recuèlh dins la version informatica.

Enregistraments de las Poesias pel cicle 3

Presentacion dels recitaires

Fèliç DAVAL: nascut en 1948 en Badalhac (15), visquèt dins una familha paisana ont parlèt l'occitan correntament. Comencèt coma regent dins de las escolàs ruralas, puèi devenguèt professor d'occitan dins los licèus d'Orlhac. Fèliç DAVAL es un autor màger contemporanèu en lenga occitana. Escriguèt dels romans sus la vida del campèstre, de las poesias, dels albums pels enfants. Contunha d'escriure dins de las revistas occitanas e de s'investir dins de las associacions occitanas diferentas. Es un dels membres fondators de l'associacion Calandreta del vernhat d'Orlhac dont es gu-el que prepausèt lo nom. Associèt l'escolà a un projècte de cort metratge en occitan sus l'adaptacion de l'una de sas novèlas, «Paure Baptista».

Lisà EVESQUE: nascuda en 1944 sus la comuna da Raulhac (15), parlèt l'occitan dins son enfància. Creissèt dins un familha nombrosa. Son paire èra fustièr e sa maire coturièira. Perdèt son paire jove e se soven encara de las cançons en occitan que sa maire li cantava. A l'age adulte, partiguèt per París ont se maridèt e ont tenguèt un bar-restaurant amb son òme. A la retirada, tornèt a l'ostal familialha d'a Raulhac e dempuèi tòrna parlar l'occitan e pren dels cors per adulte per legir e escriure l'occitan. Lisa es atamben investida dins belcòp d'associacions localas e interven a l'escolà de son vilatge per aprendre l'occitan als enfants. Lisa juguèt atamben dins lo cort-metratge «Paure Baptista» e fa del teatre en occitan.

Mariùs GAZAL: nascut en 1944 en Quezac (15), visquèt dins una familha paisana ont parlèt l'occitan correntament. Trabalhèt coma agent SNCF dins lo departament. Marius es investit dins mai d'una associacion occitana. Pendent d'annadas, escriguèt dels articles en occitan dins dels jornals locals. Assegurèt una rubrica per l'emission de ràdio avaironesa en occitan de Rodés. Contunha d'escriure dels tèxtes en occitan e d'ajudar de las associacions occitanas localas coma la Calandreta.

Anna-Maria LOUBIÈRE: Nascuda en 1940 en Junhac (15), visquèt dins una familha paisana ont parlèt l'occitan correntament. Son paire èra fabre en Junhac. Anna-Maria devenguèt regenta e ensenhèt dins de las escolàs ruralas del departament. Es una dels membres istorics de L'IEO Cantal e participèt al debanament dels primiers «Convise» en occitan (rencontre a tèma en occitan) dins lo departament. Anna-Maria encadrèt dels cors en occitan pels adultes e participèt a l'enregistrament d'un metòd per aprendre la varianta lengadociana de l'occitan cantalés. Contunha de sègre las activitats de las associacions occitanas e de cantar en occitan.

Etapas de la menada del projècte en classa:

Comencèrè de trabalhar amb los calandrons sus la descubèrta de la diversitat de las poesias e sus las creacions poeticas abans de decubrir lo recuèlh.

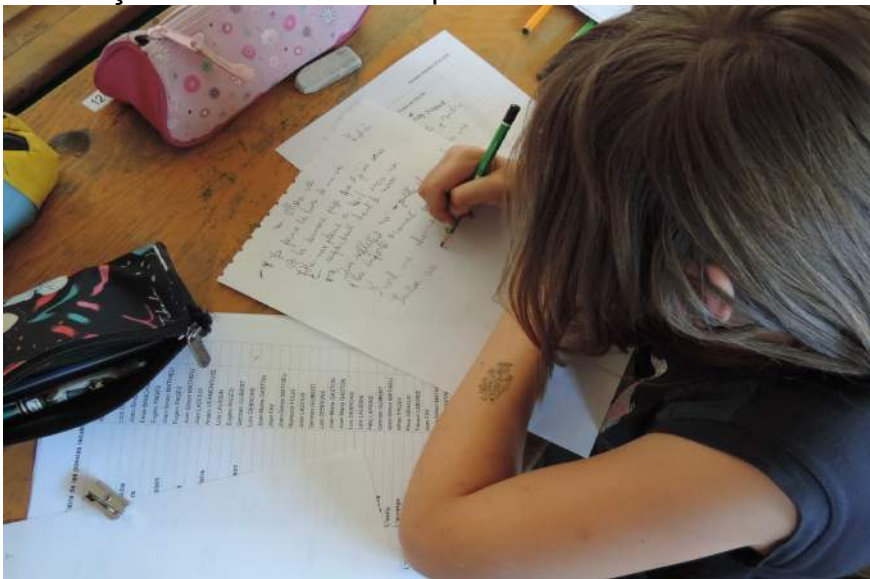
En efiech, lo trabalh de consultacion en archiu, la transcripcion me menèron a acabar lo recuèlh per Pascas.

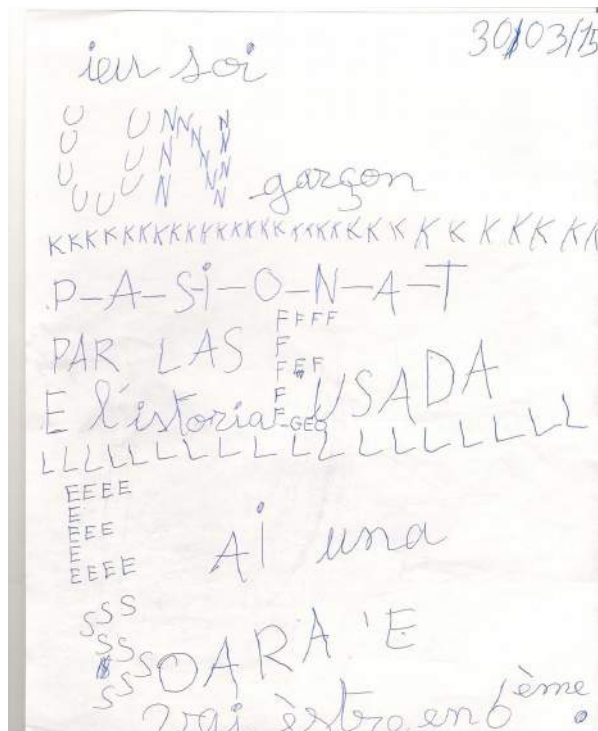
1) Descubrir la diversitat de las poesias (veire [Ficha menaira Descubèrta Poesias e Document POESIAS Presentacion Classa](#))

Comencèrè donc en classa de trabalhar sus la descubèrta de poesias amb los calandrons a partir de genièr sul temps dels APC (activitats pedagogicas complementàrias), los diluns dins la prangièira, siá 45 mn per setmana.

2) S'ensajar a escriure de las poesias (veire [Ficha menaira Escritura Poesias e Ficha Creacion Poeticas Tièiras](#))

Puèi, començariam a ensajar d'escriure de las poesias. Coma dins la classa, totes escrivaon d'un biais autonòm dels tèxtes liures, decidiguèrè de los daissar soscar cadun a un tèxt personal. Passave per veire, ajudar a trobar un mòt. Los calandrons se levavaon per anar veire çò que fasiáun los uns e los autres. A la fin de l'ora, los que voliáun presentavon lors poesias. La classa fasiá un retorn sus çò que veniam d'escotar en valorizar totjorn l'esfòrc fach d'escritura e de presentacion.

3) Descubèrta del recuèlh de poesia (veire Documents [Recuèlh Poesias La Cabreta Causida Cicle 2 e Cicle 3](#) e Document [Grilha Recitacion Poesias Cicle 3](#))

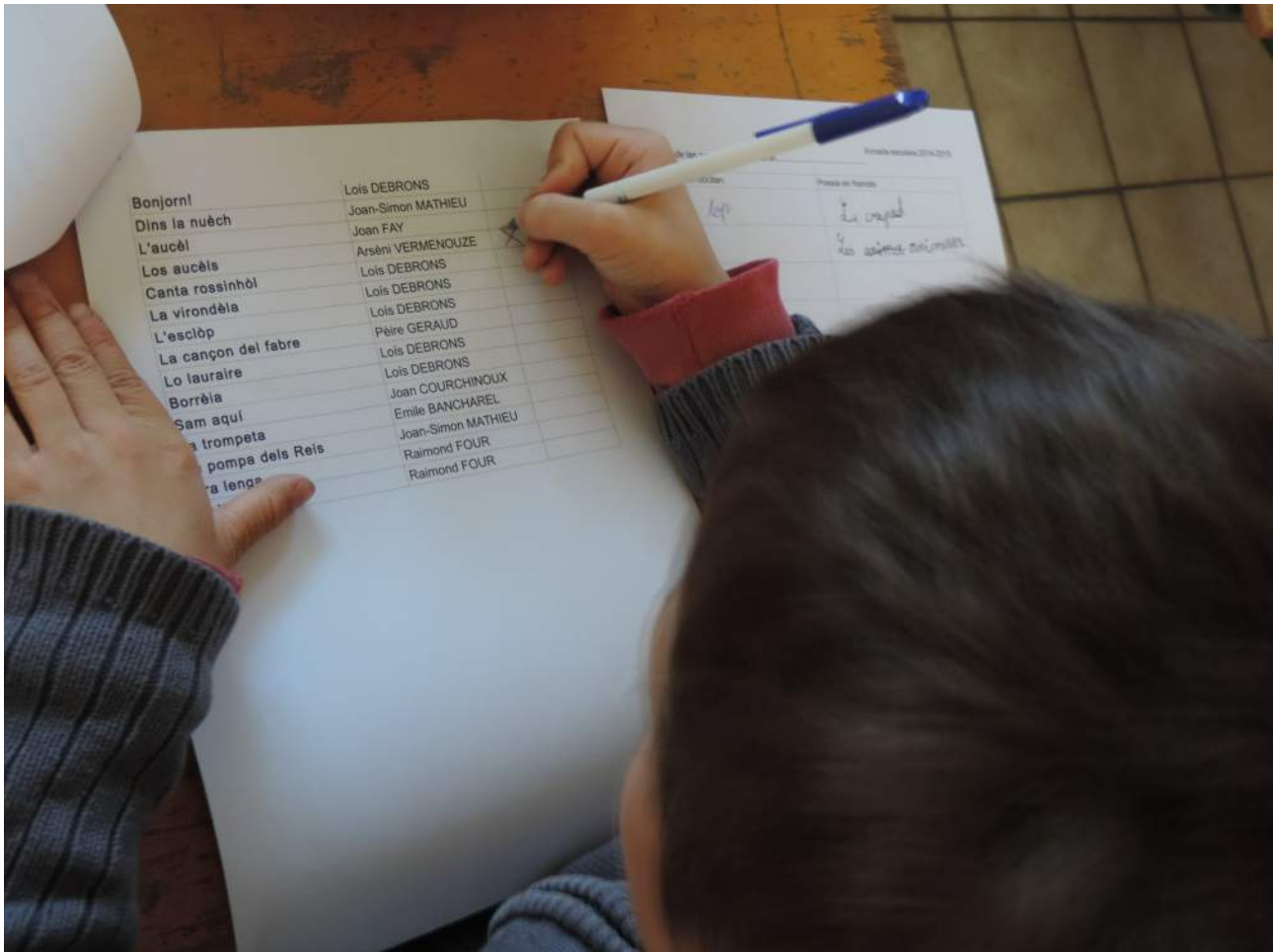
Presentèrè lo classador e son organizacion.

Los enfants coneissiáun dejà lo fonccionament d'un classador similari perçò que començariam d'utilizar en fin del primier periòd un classor de poesia en francés sul meteis principi.

Puèi agacharariam la tièira dels tèxtes e la grilha de recitacion

Pels cicles 2, lor demandèrè d'agachar los tèxtes qu'aviái expausat sus un banc al canton, d'en causir un e d'emplenar la grilha amb las tièiras de las poesias. Puèi lor demandèrè de preparar la lectura del tèxt. Los sonariái a un moment un per un per legir e explicar los mòts dficils se l-i aviái besonh.

Donave las consignas de presentacion per copiar la poesia. Los qu'esperavon per la lectura podiáun començar de copiar. Lor expliquèrè que podiáun copiar la poesia en entier mas atanben que podiáun s'arrestar a un endrech qu'aviáun causits. Calíá pensar après que caldríá aprendre la poesia per la recitar. Per encorajar los calandrons lor expliquèrè que mai copiriáun, mai seriáun pagats.

Pels cicles 3 pus especificament lor demandèr de causir un tèma e de prendre l'ensemble de las fuèlhas per agachar totes los tèxtes abans de ne'n causir un en entier o un tròç.

La causida seguenta, lor caldriá cambiar de tèma.

Aquò permet als calandrons de percòrrer l'ensemble del recuèlh de poesia.

Las consignas per copiar èron las meteissas. Podiáun s'arrestar ont voliáun.

Per totes, un còp la poesia copiada, podiáun far l'illustracion. Pagariá l'ensemble.

4) Recitacion

Los calandrons aviáun una setmana per aprestar. Lo jorn de la recitacion, durbissiá lo moment recitacion en rampelar las leis (escote aquel que parla, me trufe pas, çò que se ditz aici demòra aici). Rampelariam çò qu'es una recitacion: tornar dire sa poesia d'un votz pausada en articular plan e en prendre son temps, ensajar de nos racontar una istòria en metre de l'intonacion dins la recitacion...

Demandave «Qual vòl passar?» -Los calandrons levavon lo det e los marcave dins mon quasernet. Nos daissariam 15 mn. S'aviam pas lo temps de far passar tot lo monde, trobasiam un autre moment lo lendeman per contunhar.

Sonave un caladron e l'escotasiem recitar. Se l-i aviá dels pichons traucs, ajudave en bufar los mòts. Se vesíai que la poesia es pas apresada, arrestave al recitacion e demandave al caladron de la tornar preparar per un autre còp. Pagave la recitacion en téner compte de la longor de la poesia e la qualitat de la recitacion.

A la fin de la recitacion, tot lo monde aplaudissiá aquel qu'èra passat e los calandrons levavon lo det per prendre la paraula. Podíáun far part de lors remarques, lors questions sus la poesia...

Ieu tanben fasiái un retorn en valorizar plan l'esfòrç e lo trabalh fach per cadun.

5) Dança e poesia

En vist de l'espectacle de fin d'annada, parlère amb Julian Gravina, un professor de dança contemporanèu especializat dins lo Hip-hòp, de l'idèia qu'aviái de mesclar poesia e dança per l'espectacle de fin d'annada.

L'idèia èra de daissar causir als calandrons una poesia apresada dins lo recuèlh en occitan e de veire cossí l'òm pòriá racontar aquela poesia en dançar. L'idèia agradèt a Julian que venguèt nos veire qualques còps per veire çò que poidiam far. Amb los calandrons, scenarizariem un pauc cada poesia causida per se donar dels repèris sus la dança e Julian aportèt sos conselhos en mostrar als calandrons de las possibilitats gestualas sus las poesias e las musicas prepausadas.

L'idèia finala seriá que lo monde poguèsson ausir lo tèxt recitat en fons e atanben de legir una revirada del tèxt projetada (o un resumit) per ajudar los parents a sègre la coregrafia.

Limitas del projècte

Al nivèl de la constitution del recuèlh, manquère del temps per començar mai d'ora. Lo trabalh demarrèt tròp tardivament. Mancariá un ponch de lexic sus cada poesia per ajudar los calandrons a èstre mai autonòm dins la lectura. Atanben, descobrir de las poesias qu'evòcon lo campèstre supausa dels còps de parlar en classa de mestièrs o de biais de trabalhar a-uèi desparguts per ajudar los calandrons a mièlhs comprendre mièlh una realitat passada.

Las institucions auriáun pogut èstre metudas mai a contribucion coma las cenchas de colors per exemple en donar un nivèl de color als tèxtes d'aprendre.

Dins l'esperit del trabalh cooperatiu, auriá estat interessant de far d'enregistrament dels calandrons per los calandrons.

La constitution de la banca sonòra auriá meritada mai de contribucions de locutors naturals occitan.

Regrète ben de pas aver agut lo temps d'experimentar l'escota dels fichiers sonòrs amb los calandrons mas vene solament d'acabar la version amb los fichiers sonòrs associats.

Un projècte poesia meritariá atanben un moment mai ritualisat dubèrt atanben a d'autres poesias e a lors presentacions (lecturas, partatges, escambis). Lo ligam amb Familhas de Lengas meritariá atanben d'existir en escotar de las poesias dins d'autres lengas.

Los calandrons de mairala seguèron daissats en defòra del projècte dins l'ensemble (a part per l'invençion d'una poesia a partir d'una poesia descubèrta en classa e la participacion a l'espectacle poesia e dança)

Per conclure

Aquel trabalh m'aportèt una satisfaccion bèla amb la constitucion d'un objècte concret, lo recuèlh de poesia. Quò me permetèt de conéisser mièlh la produccion literària locala e de melhorar ma coneissença del parlar occitan del sud-Oèst del Cantal.

Los calandrons prenguèron plaser a causir e a presentar de las poesias dins l'ensemble. Se carrèron plan a s'ensajar d'ecriure de las poesias atanben. Pense qu'aquò los cabussèt atanben dins un bon banh de lenga e los ajudèt a melhorar la lenga parlada.

Enfin lo trabalh sus l'espectacle pas encara acabat a n-aquesta ora es un moment plan agradiu que los mobiliza totsés. L'experiéncia es donc dins l'ensemble plan positiva e me baila enveja de contunhar a explorar las riquesas del camp poetic dins la vida de la classa.